



# ÇOCUKLARDA "SORUMLULUK BİLİNCİ" OLUŞTURMAK



Gaziantep Kolej Vakfı Özel İlkokulu  
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisi



Her anne baba çocuğunun kendi görevlerini, ona söylenmeden yerine getirmesini bekler: Ödevini yapması, çantasını toplaması, dişlerini fırçalaması, kıyafetlerini düzenlemesi...

Ama biz yetişkinlerin şunu unutmaması gerekir ki bir çocukta sorumluluk bilinci oluşmadıysa o çocuktan bu tarz davranışları beklemek boşunadır. Evet, çocuklar yaşları ilerledikçe birçok davranışı fiziksel olarak yapabilir hale gelirler. Ancak yeterlilik sahibi olmak ile sorumluluk sahibi olmak birbirinden çok farklıdır.

Sorumluluk, sahip olunan düşünce yapısıdır. Her birey 15 yaşına geldiği zaman kendisine yemek hazırlayabilir. Ancak küçük yaştan itibaren kendi beslenmesinin sorumluluğunu almazsa 15 yaşına geldiğinde okuldan gelip saatlerce anne babasının ona yemek ısıtmasını bekleyebilir.

Kendi sorumluluklarını alabilen yeterlilik sahibi bireyler yetiştirmek istiyorsak 2 yaşından itibaren içinde buldukları gelişim dönemine uygun olarak başarabilecekleri sorumlulukların onlara verilmesi gerekir.

Bu hazırladığımız veli bülteniyle sorumluluk gelişimine dikkat çekmeyi, yaşa uygun birkaç sorumluluk örneği vermeyi ve çocuklarımıza sorumluluk kazandırırken dikkat edilmesi gereken hususlara değinmeyi amaçladık.

İyi okumalar dileriz.



## **Çocukların yaşlarına ve hazırbulunuşluk seviyelerine göre alabilecekleri sorumluluklara örnek verecek olursak:**

### **2 ve 4 yaş arası çocukların alabilecekleri sorumluluklardan bazıları:**

- Sofrada tek başına yemeğini yemek
- Tek başına uyumak
- El – yüz temizliğini yapabilmek
- Dişlerini fırçalamak
- Yardımla giyinmek ve soyunmak
- Kirli kıyafetlerini sepete atmak
- Kıyafet seçimi, hazırlanacak yemek, gezmeye gidilecek yer gibi konularda karar sürecine katılmak
- Oyun oynarken nerede olacağını anne babasına söylemek
- Alışverişten sonra eve getirdiğiniz poşetlerin içinden malzemeleri getirmek (Birkaç tane hafif malzeme ile başlayın)
- Oyuncaklarını toplamak
- Oyuncaklarını korumak
- Kitap, dergi ve gazeteleri yerine kaldırmak
- Yemek masasına peçete ve kırılmayacak malzemeleri koymak
- Hayvan besliyorsanız onun yemeğini vermenize yardım etmek
- Yapımı basit yemeklerde size yardım etmek

## 5 yaşındaki çocukların alabileceği sorumluluklardan bazıları:

- Eşyalarını koruyabilmek
- Oyuncaklarını toplayabilmek
- Kirli kıyafetlerini kirli sepetine koyabilmek
- Hava şartlarına uygun kıyafet seçeneklerinden uygun olanı seçebilmek
- Temiz kıyafetlerini çekmeceye ya da dolaba yerleştirebilmek
- Üzerinden çıkardığı kıyafetleri katlayıp ve dolabına kaldırabilmek
- Saçlarını tarayabilmek
- Yemeğini yedikten sonra tabağını kaldırabilmek
- Basit yiyeceklerin hazırlanmasına yardım edebilmek
- Kitap, dergi ve gazete gibi evdeki bazı nesnelere yerlerine kaldırabilmek

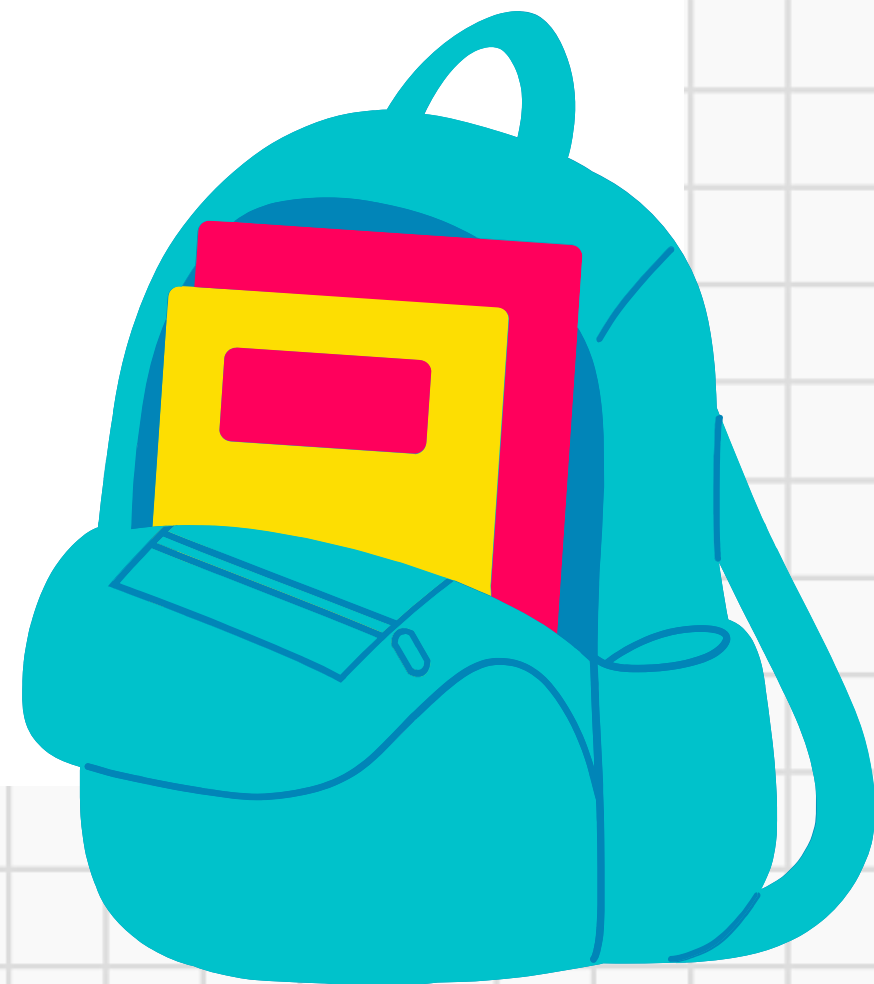
## 6 yaşındaki çocukların alabileceği sorumluluklardan bazıları:

- Tek başına kıyafetlerini giyebilmek ve çıkarabilmek
- Yemek masasının hazırlanmasına ve toplanmasına yardım edebilmek
- Yanlışlıkla döktüklerini toplayabilmek
- Evin toplanmasına yardım edebilmek
- Sebzeleri yıkayabilmek
- Kendi ayakkabılarını bağlayabilmek
- Evden çıkarken muslukları ve ışıkları kontrol edebilir, açıksa kapatabilmek



## İlkokul dönemi çocukları için bazı sorumluluklar:

- Kendi odasını toplamak
- Kendi ödevlerinin takibini yapmak
- Verilen ödev ve görevlerini kendisine söylenmesine gerek kalmadan yerine getirmek
- Yatağını toplamak
- Çantasını hazırlamak
- Kirli giysilerini çamaşır sepetine koymak
- Sofrayı kurmak-kaldırmak
- Kendisi için basit yemekler hazırlamak
- Kendi odasını ve yatağını toplamak
- Kendi çamaşırlarını katlamak
- Evin temizliğinde iş bölümü yapmak
- Yemeklerin hazırlanmasına yardım etmek
- Bulaşıkları yıkamak-makineye yerleştirmek
- Ev için basit alış-verişlerde yardımcı olmak
- Evcil hayvanı var ise bakımını üstlenmek
- Üzüldüğü veya kızdığı zaman anne babadan ya da arkadaşlarından konu hakkında konuşmayı talep etmek
- Ailesi ya da arkadaşları ile problem yaşadığında problemin ve doğurduğu sonuçların sorumluluğunu üstüne almak ve çözüm yolları aramak





## ÇOCUĞA SORUMLULUK DUYGUSU KAZANDIRIRKEN ANNE VE BABALAR NELERE DİKKAT ETMELİDİRLER?



### ÇOCUĞUNUZU TANIYIN:

Öncelikle çocuğa, yaşına ve fiziksel gelişimine uygun sorumluluklar verilmelidir. Çocuğunuz, hazırbulunuşluğunun olmadığı bir görevi başaramadığında yetersizlik duygusu ile karşı karşıya kalır. Bu da motivasyonunun düşmesine ve öz güven problemi yaşamasına neden olur.

### KÜÇÜK SORUMLULUKLAR İLE SOSYAL HAYATA HAZIRLANMASININ SAĞLAYIN:

Küçük yaşlarda başlayan sorumluluk duygusu hem çocukların kendilerine güven duymasına katkıda bulunur hem de otokontrol gelişimini destekler ve ilerleyen zamanlarda sosyal yaşama adaptasyon için olumlu katkılar sağlar. Örneğin; küçük yaşlarda odasını toplamanın anlamını kavrayan çocuk, sokağa çöp atmaması gerektiğinde bunun nedenini daha kolay kavrayarak bu davranışı özümseyip sergileyecektir.

### MODEL OLUN:

Çocuklar gözlemleyerek her yaptığınızı kopyalama eğiliminde olurlar. Bu nedenle çocuklarınızdan sergilemelerini beklediğiniz her davranış için onlara olumlu modeller olarak yol gösterme noktasında sorumluluk sahibi olmanız çok önemlidir.

### ARANIZDA GÖREV DAĞILIMI YAPIN/ SEÇENEKLER SUNUN:

Tıpkı yetişkinler gibi çocuklar için de çok dağınık bir odayı toplamak zor gelebilir. Bu durumlarda odasını toplamak çocuğun sorumluluğu olsa da ona yardımcı olunmalıdır. "Oyuncaklarınla epey eğlenceli oyunlar oynamışsın. Eşyalar ve oyuncaklar dağılmış. Ama görevleri paylaşırsak hemen toplayabiliriz. Şimdi ben süper gücümü kullanıp yerdeki legoları toplayacağım, sen de süper gücünü kullanarak neleri toplamaya başlamak istersin?" diyerek seçenek sunabilirsiniz. Dağınıklık toplandığı zaman da çocuğunuz ve kendinizi tebrik edecek ifadeler kullanmayı unutmamak gerekir.

### YÜREKLENDİRİN:

Eğer çocuğunuzun kendisine ait sadece bir sorumluluğu yerine getirmesi (Kirli kıyafetlerini kirli sepetine koymak, dişlerini fırçalamak, tişörtünü çıkarmak, ayakkabısını giymek gibi daha önceden tek başına yapmayı çok kez başarmış olduğu bir davranış) söz konusu olduğunda “Tek başına yapabilirsin, bunu daha önce de başarı ile yapmıştın, sana güveniyorum.” gibi cümleler kullanabilirsiniz.

### BAZEN DOLAYLI ANLATIMI

#### KULLANIN:

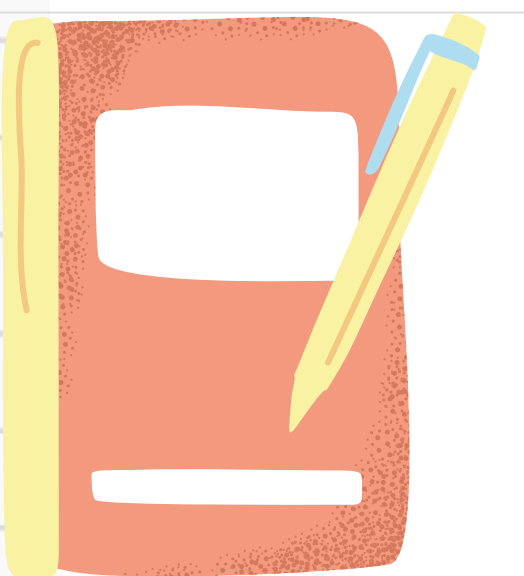
Akşam yemeği için yardıma isteksiz olan çocuğunuza “Masaya bardakları koymak senin görevin ya da sorumluluğun” demek yerine “Bak bakalım bu masada neler eksik? Tabağın yanında olması gereken şeyleri fark ettin mi? Masaya yerleştirir misin?” denilebilir.

### DOĞRU ZAMANI KOLLAYIN:

Çocuğunuza sorumluluklarını hatırlatırken o anda çocuğunuzun bunu yapmaya hazır olduğundan emin olunmalıdır. Oyun saatlerinde sorumlulukların hatırlatılması bu davranışları kazanmasını geciktirecektir. Bu nedenle kendisinin kontrolünü üsleneceği çizelgelerinin olması işe yarayacaktır. Unutmayın ki çocuklar somut verilerden hoşlanırlar.

### ELEŞTİRMEYİN, RENCİDE ETMEYİN:

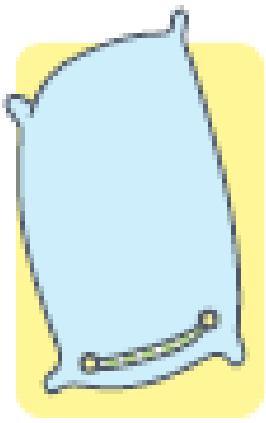
Sorumluluklarını yerine getirmeyen çocuklara “Tembel, sorumsuz, bebek, işe yaramaz” gibi ifadeler kullanılmamalıdır. Sorumluluğunu yerine getirmeyen çocuğa “Belli ki bugün bunlar senin için zordu. Olabilir. Bazı günler zor gelebilir. Ama yarın bunların hepsini yaparak, yapabildiğini bize göstereceksin.” denilebilir.



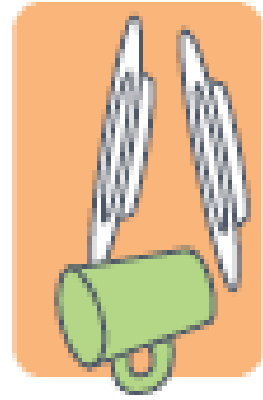
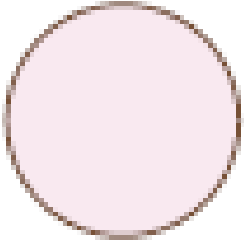
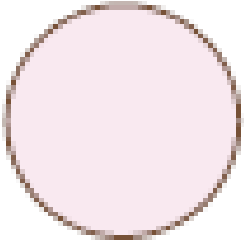
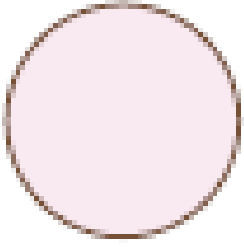
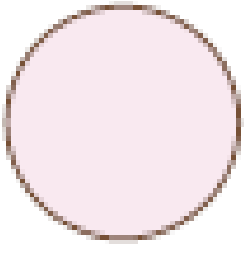
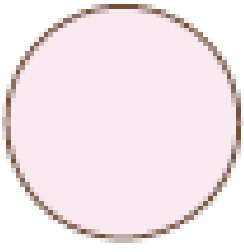
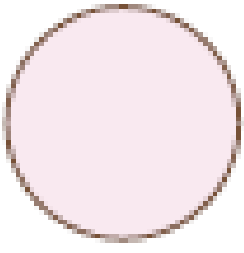
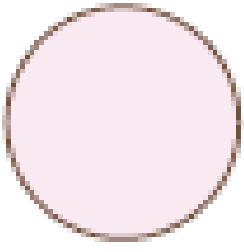
Arka sayfadaki gibi sorumluluk çizelgeleri, davranış kavanozları vb. çalışmalar küçük yaştaki çocukların davranış kazanırken kullanabilecekleri eğlenceli çalışmalardır. Sizler de bu tarz dokümanları, faaliyetleri araştırabilir ya da kendiniz çocuğunuza uygun bir formatta özgün çalışmalar hazırlayabilirsiniz.

Okul öncesi ve ilkököl dönemi çocukları, somut işlemler dönemindedirler. O nedenle yaptıkları ya da yapmaları gereken işlemlerin gözlerinin önünde olması çok değerlidir. Bunun için de bu tarz panolardan faydalanabilirsiniz.

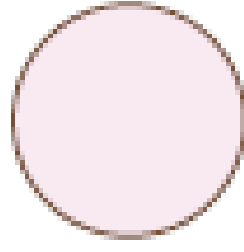
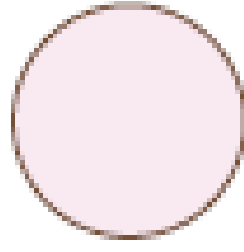
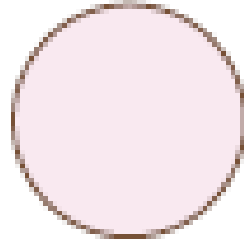
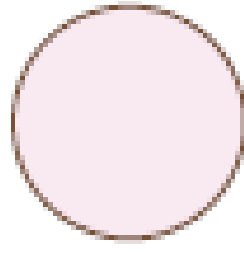
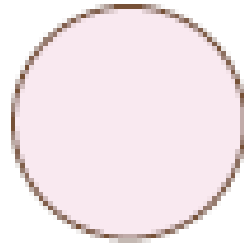
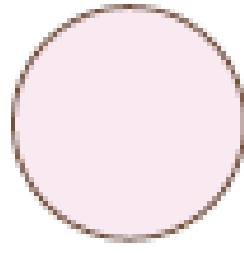
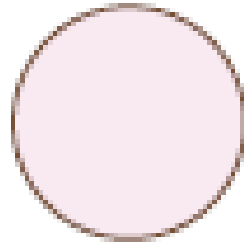
pazartesi salı çarşamba perşembe cuma cumartesi pazar



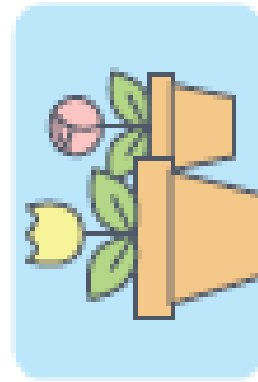
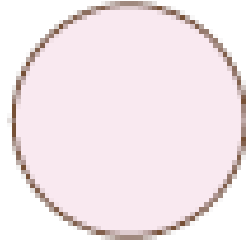
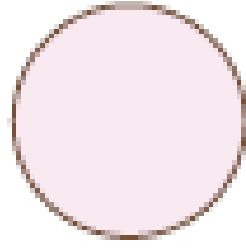
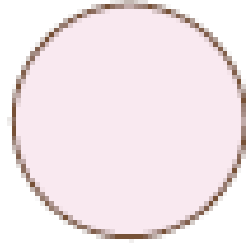
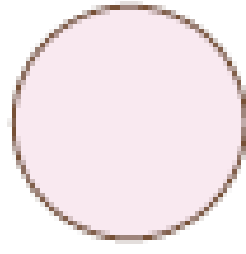
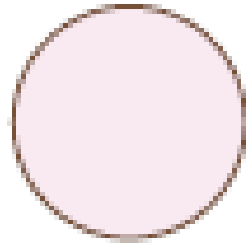
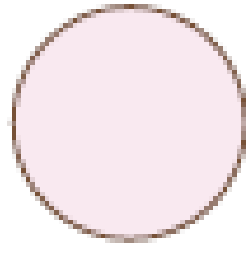
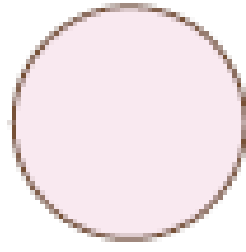
yatağımi topladım



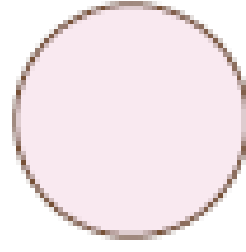
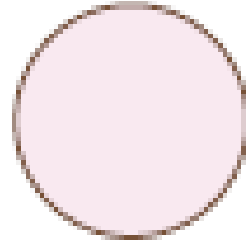
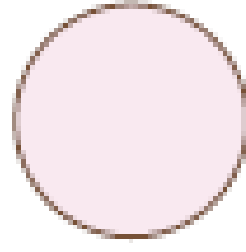
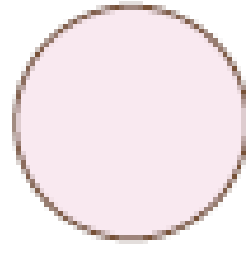
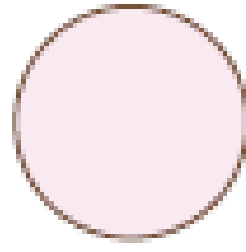
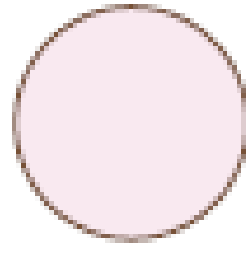
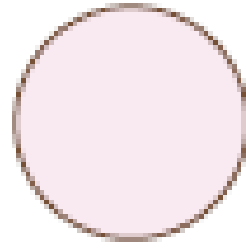
masadan tabaklarımı-  
bardaklarımı kaldırdım



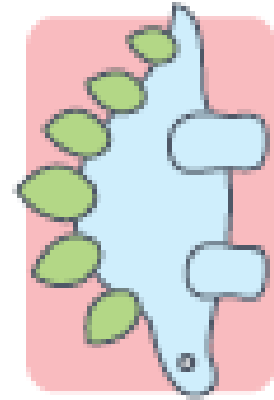
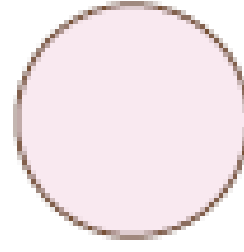
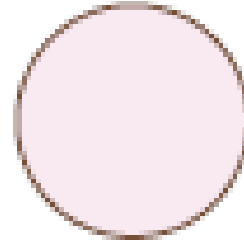
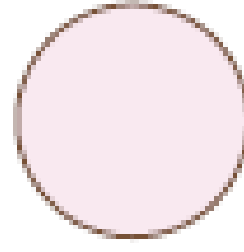
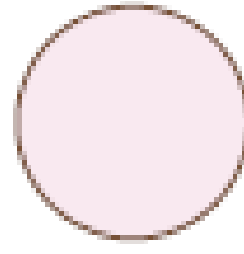
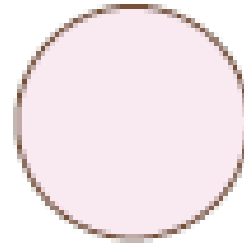
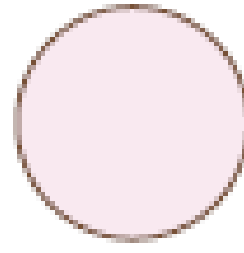
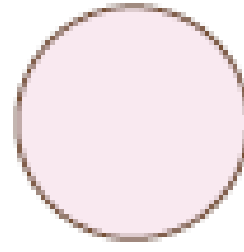
evcil hayvanımıza baktım



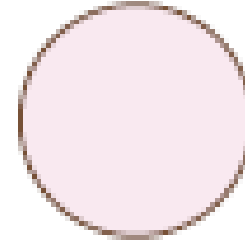
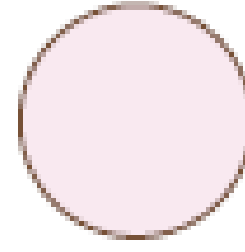
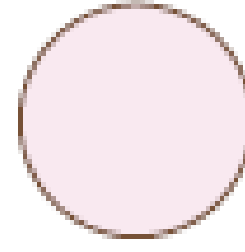
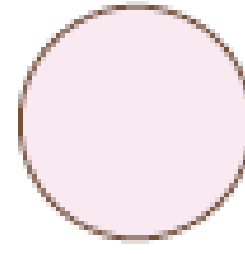
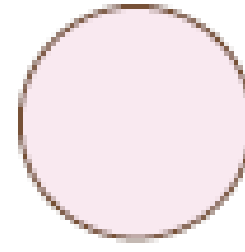
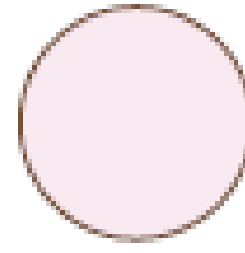
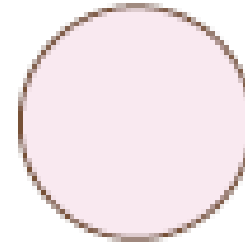
çiçekleri suladım



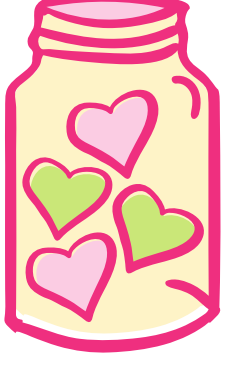
giysilerimi katladım



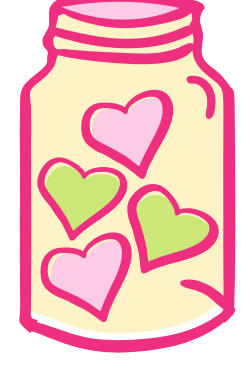
oyuncaklarımı topladım







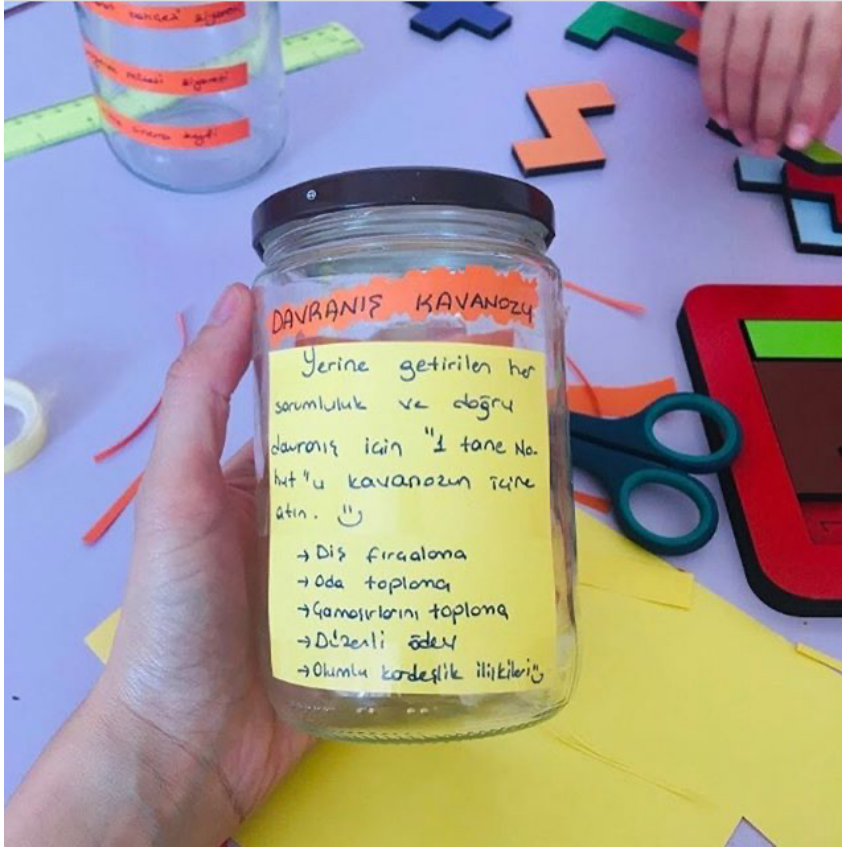
## DAVRANIŞ KAVANOZU NEDİR, NE İÇİN KULLANILIR?



Çocuklarına olumlu davranış ve alışkanlıklar kazandırmak tüm anne babaların öncelikleri arasında yer alır. Yapıcı ve pozitif bir yaklaşım ile çocuklarımıza davranış kazandırmak için de zaman zaman çizelgelere, panolara ve oyunlara başvururuz.

Evde olduğunuz bu süreçte çocuğunuz ile ilgili yaptığınız gözlemlerin sonucunda mutlaka çocuğunuzda geliştirmek istediğiniz davranışları, sorumlulukları ve değiştirmek istediğiniz alışkanlıklarını saptamışsınızdır.

Bunun için de sizlere "Davranış Geliştirme Kavanozları"ndan bahsedeceğiz.



### ETKİNLİK AŞAMALARI:

- ✓ Kavanozu 3 ya da 4 şerit ile bölerek aşamalandırıyoruz. Her bir aşamaya bir aktivite yazıyoruz.
- ✓ En başa hedeflenen davranışı yazıyoruz. Ardından kağıtlara, hedef davranışları kazandırmak adına çocuğunuzun  motive edebilecek  etkinlikleri (maddi ödüller koymaktansa onunla konuşarak ona iyi gelecek aktiviteleri, motivasyonunu arttıracak etkinlikler) yazıyorsunuz.
- ✓ Daha sonrasında her bir gerçekleştirilen davranış için bir nohut tanesini kavanozun içine atıyoruz.
- ✓ Biriken nohutlar her bir kademeyi geçtikten sonra çocuğunuz belirlediğiniz etkinliği yapmaya hak kazanıyor.